

Szent Margit kertje

Budapest egyik ékessége a Margitsziget. A karcsú víztoronytól nem messze van egy szépen helyreállított romkert; egy réges-régi templom és apácakolostor romja.

A Margitszigetet évszázadokig *Nyulak szigetének* nevezték, talán mert leginkább csak nyulak laktak ott. De az is lehet, hogy más a név eredete. A középkorban ide telepítették a leprás betegeket, ezért a szigetet *Leprások szigetének*, latinul *Insula Leprorum* nevezték (*insula* = sziget, *leprorum* = a leprásoké). Aztán ahogy a betegség visszaszorult, és már nem éltek leprások a szigeten, a latin névből kieshetett egy „r” betű, így a *leprorum*ból *leporum* lett, ami azt jelenti: a nyulaké.

A 18. század legvégétől Palatinus-

szigetnek nevezték a magyarországi

helytartó ((latin szóval „palatinus”), József főherceg tiszteletére, mert az ő birtoka volt.

Mai nevét Árpádházi Szent Margit királynýról kapta, aki a 13. században született, és a szigeten álló zárdában élt.

A török hódoltság alatt a zárda lakatlanná vált, végül rom lett belőle. S minthogy a Duna áradáskor gyakran elöntötte az egész szigetet, a homok és iszap lassan befedte a kolostor maradványait. Az 1838-as nagy dunai áradás egy emeletnyi magas hordalékdombot rakott le a Pest felőli oldalon. A sziget rendezésekor az egyenetlenségek eltüntetésére innen hordták talicskával a földet, és nagy meglepetésre előbukkantak a kolostor romjai. Szakszerű feltárásuk azonban csak az I. világháború után kezdődött meg, s közel húsz év kellett, hogy a maradványok végre hiánytalanul láthatóvá váljanak.

A feltáráskor kiderült, hogy a romok között kút is van. Elterjedt a hír, hogy a török elől menekülő apácák ebbe a kútba rejtették értékeiket: pénzt, ékszert, értékes ruhákat, aranytárgyakat. Meg is indultak a kincskeresők, fel is dúlták kívül-belül a hajdani kút helyét, de végül nem találtak semmit.

A kútban mégis kincs volt egykor, hiszen annak vizével öntözték a kolostor kertjét. Vajon milyen növények lehettek Margit kertjében? Az ehető és az ételek ízesítéséhez szükséges fűszernövények mellett biztos voltak gyógynövények is, hiszen a szerzeteseknek és apácáknak a gyógyítás is feladata volt. A fűszer- és gyógynövények esetenként nehezen különíthetők el, mert a fűszeres növények illatanyagai gyakran gyógyhatásúak is. Sőt, a régiek egyenesen az illatot tartották a gyógyhatás jellemzőjének; a legerősebb illatú növényeknek tulajdonították a legnagyobb gyógyító hatást.

A ma ismert fűszerek közül biztos termett a margitszigeti zárda kertjében ánizs, bazsalikom, boldogasszony tenyere, boróka, borsikafű, citromfű, izsóp, kakukkfű (amely jó köhögéscsillapító, és állítólag az ókori egyiptomiak mumifikáló balzsamozásra is használták), majoránna, rozmaring (amely azon túl, hogy kiváló fűszer, javítja a vérkeringést és nyugtatja az idegeket), szurokfű (azaz olasz neve alapján oregánó, melynek a teája nyugtató hatású, s a „szurok” úgy kerül a nevébe, hogy textilfestésnél sötét színt ad a főzete), tárkony és még sok egyéb.

Főleg gyógyhatása miatt természetették a fehér ürmet (amely az emésztést javító gyomorkeserű italok - pl. ma az Unicum -

hatóanyaga), a gyűszű-virágot (amely szívbetegség ellen jó), az istenfát (amelynek erős illata és sebgyógyító hatása van), a kövirózsát (melynek cseppjeivel a fülfájást gyógyítják), a kutyatejet (amelyet „hasindítónak” neveztek, vagyis székrekedés ellen használták), a levendulát (amelynek rendkívül magas az illóolaj-tartalma, s teaként, fürdőként, illatosítóként, molyűzőként használjuk, idegnyugtatónak és elalvást segítőnek tartjuk, s amely a Benedek-rendi szerzetesek révén terjedt el Európában), a nagy ezerjófüvet (amelynek neve arra utal, hogy sokféle kór ellen használ), az orvosi zsályát (amelynek latinul „salvia”, vagyis egészség a neve), a varádicsot (amelynek „gilisztaűző” a beceneve, mert bélférgesség ellen használták) és így tovább.

A zárdakertek kötelező virágai voltak a vallási jelképként értelmezett növények. Ilyen volt a fehér liliom, amely Szűz Mária ártatlanságát, vagy a sokmagvú gránátalma, amely az Úr végtelen irgalmát jelképezi. A meténg Krisztus feltámadására és az örök életre utal.

Többféle szimbolikus jelentése van a rózsának is. Bár a keresztények a középkorban úgy vélték, a „pogány rómaiak” imádott virága, a 13. századra megbékéltek vele, s szépsége, változatossága és illóolaja miatt a templomkertekben is mindenfelé ültették. A piros rózsza a vér, Jézus kereszthalála, valamint a vértanúk jele.

A margitszigeti zárda romkertjében ma ezeket a növényeket már nem találjuk meg. A legutolsó rendezés óta - a könnyebb kezelhetőség miatt - egyszerű pázsit van a régi virágágyások helyén.

VICTOR ANDRÁS